

Handläggare
Pia Almqvist
Telefon: 08-50821086

Till
Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd
2024-03-21

Ut ur utsatthet och Sexuellt utnyttjande i pornografiska syften – våldsutsatthet som behöver synliggöras (SOU 2023:97) och (SOU 2023-98)

Yttrande till kommunstyrelsen

Förvaltningens förslag till beslut

Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Sammanfattning

Regeringen beslutade 2022 om två utredningar. Utredningen ”Ut ur utsatthet” ska lämna förslag på utformning och organisering av ett exitprogram för vuxna personer utsatta för prostitution och människohandel för sexuella ändamål, lämna förslag på utformning och organisering av ett program för barn utsatta för sexuell exploatering och människohandel för sexuella ändamål, samt lämna förslag på lämplig aktör att förvalta ett sådant program. Vidare ska utredningen bedöma hur Sverige lever upp till internationella åtaganden om identifiering, skydd, stöd och återvändande för offer för människohandel och vid behov föreslå åtgärder för att utveckla arbetet.

Utredningen ”Sexuellt utnyttjande i pornografiska syften” har haft tre deluppdrag: Uppdraget att kartlägga kunskapsläget om vuxnas utsatthet för våld eller andra övergrepp samt om exploatering av barn, vid produktion eller distribution av pornografi i Sverige, att föreslå hur tillgången till skydd, stöd och vård kan förbättras, samt att analysera brottslighet kopplad till produktion och distribution av pornografi.

Utredaren lämnar bedömningar och förslag till åtgärder.

Sammantaget ställer sig förvaltningen positiv till förslagen.

Ärendet

Kommunstyrelsen har begärt nämndens yttrande över Ut ur utsatthet (SOU 2023:97) och Sexuellt utnyttjande i pornografiska syften – våldsutsatthet som behöver synliggöras (SOU 2023:98), Utredaren lämnar bedömningar och förslag för att komma till rätta med de största åtgärdbara bristerna. Tjänsteutlåtandet omfattar främst de förslag som berör kommunen, antingen direkt eller indirekt.

Specialiserad lågtröskelverksamhet, lättillgänglig information och kontaktvägar, identifiering genom frågor och uppsökande arbete

En specialiserad lågtröskelverksamhet riktad till målgrupperna ska utvecklas i varje län, och den ska kunna erbjuda behandling av PTSD, anpassad för målgruppernas komplexa problematik. Det ska finnas samlad och lättillgänglig information om vilket stöd och vilken vård som finns att tillgå. Det ska göras ett uppsökande arbete genom utökad samverkan mellan polis, socialtjänst och civilsamhälle.

Individuellt utformade exitprogram och program för barn med tvärprofessionell samordning och en person som följer genom hela processen

För både barn och vuxna ska socialtjänsten, genom en samordnare som är ansvarig för barnet eller den vuxne, upprätta en individuell plan för exitprocessen. Planen ska utformas efter samråd i en särskilt sammansatt tvärprofessionell grupp. Socialtjänsten ska vidare erbjuda barnet eller den vuxne en särskild stödperson som ska finnas med genom hela exitprocessen.

Tidsbegränsat uppehållstillstånd kopplat till en individuell plan för exitprocessen

Förslag om att det i 5 kap. 15 § utlänningslagen införs en möjlighet för socialnämnden att ansöka om ett tidsbegränsat uppehållstillstånd, minst sex månader med möjlighet till förlängning upp till två år, för en utlänning, om det behövs för att en individuell plan för att lämna utnyttjande i sexuell exploatering, prostitution eller människohandel för sexuella ändamål ska kunna upprättas och genomföras.

Möjlighet för kommuner att ansöka om ersättning för kostnader i individärenden

För att ge alla i utredningens målgrupper, både vuxna och barn, möjlighet till en fungerande exitprocess på lika villkor föreslår vi att den kommun som ansvarar för upprättande och genomförande av en

svensk eller utländsk persons individuella plan för att lämna utnyttjande i sexuell exploatering, prostitution eller människohandel för sexuella ändamål ska kunna ansöka om ersättning av statliga medel för kostnaderna för genomförandet av insatser i planen,

Åtgärder för att exitprogram och program för barn samt vägar in till dessa ska bli verklighet

Förslag om tillägg till socialtjänstlagen för att tydliggöra ansvaret: *Socialnämnden ansvarar för att personer som utnyttjas eller har utnyttjats i sexuell exploatering, prostitution eller människohandel för sexuella ändamål får det stöd och den hjälp de behöver för att förändra sin situation*

Kommuner och regioner ska få möjlighet att söka *utvecklingsmedel* för att utveckla arbetsformer för att kunna erbjuda föreslagna program samt säkerställa tillgången till specialiserad lågröskelverksamhet i varje län.

Sexuellt utnyttjande i pornografiska syften – våldsutsatthet som behöver synliggöras

Riskgrupper som identifierats är personer med funktionsnedsättning, personer med skadligt bruk eller beroende, barn och unga i samhällets vård, hbtqi-personer och personer som har utsatts för sexuella övergrepp eller annan utsatthet under barndomen, personer som befinner sig i ekonomisk utsatthet, personer i migration och personer med koppling till kriminella miljöer.

Sexuellt utnyttjande i pornografiskt syfte bör bli en tydlig del av arbetet mot våld

Utredningen lämnar flera förslag för det strategiska arbetet med att förebygga och bekämpa sexuellt utnyttjande i pornografiskt syfte och att våldet ska bli synligt. Förslagen rör målformulering, våld mot barn, strategier och policydokument, samt det nationella hälsoprogrammet för barn och unga.

Kunskaps- och metodutvecklingen behöver stärkas

Förslag om en kartläggning av metoder för att identifiera och upptäcka sexuell riskutsatthet, metoder för behandling, samt forskning kring området sexuell exploatering. Syftet är att barn och vuxna som har utsatts för övergrepp vid produktion och distribution av pornografi ska erbjudas skydd, stöd och vård som bygger på evidens.

Insatser på bred front behövs för en ökad kunskap bland vuxna och barn, samt yrkesverksamma

Kunskapsnivån om våld och övergrepp och vad som är brottsligt vid produktion och distribution av pornografi samt om sexuell nyttjande i pornografiskt syfte behöver öka i hela befolkningen. Utredningen lämnar förslag om målgruppsanpassad information, om att utveckla arbetet med stödlinjerna för våldsutsatta, samt att undersöka behovet av insatser och arbetssätt för att nå hbtqi-personer. Vidare finns behov av att utveckla ett nationellt

kunskapsstöd för yrkesverksamma utifrån bästa tillgängliga kunskap och målgruppernas behov.

Kommuner och regioner bör ges stöd att utveckla arbetet med att förebygga sexuellt utnyttjande i pornografiska syften och kunna erbjuda skydd, stöd och vård

Utredningen föreslår att medel ska avsättas i dialog med Sveriges Kommuner och Regioner, att det beslutas om utvecklingsmedel för regional samverkan och samordning, samt att kommuner redan nu inkluderar sexuellt utnyttjande i pornografiska syften i det brotts- och våldsförebyggande arbetet.

Konsekvenser

Förslagen förväntas bidra till ett minskat lidande och ökad hälsa, framför allt för de riskgrupper som utredningen har identifierat. Ekonomiskt förväntas förslagen på sikt bidra till minskade kostnader på samhällsnivå genom att färre barn och vuxna utsätts för våld i form av sexuellt utnyttjande för pornografiskt syfte och till att de som har blivit utsatta upptäcks och får adekvat skydd, stöd och vård tidigare än i dag.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för individ- och familjeomsorg, med synpunkter särskilt från Relationsvårdscenter sydväst, och i samråd med avdelningen för funktionsnedsättning.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Sammantaget ställer sig förvaltningen positiv till båda betänkandens förslag. Utredningen anger flera förslag för att både barn och vuxna i utsatthet och utnyttjande i sexuell exploatering, prostitution, människohandel för sexuella ändamål, samt sexuellt utnyttjande i pornografiska syften ska kunna identifieras och ges vård, stöd och skydd genom individuella program. Nedan beskrivs i två avsnitt hur förvaltningen ställer sig till de förslag som till stor del berör kommunen.

Ut ur utsatthet

Förvaltningen instämmer med utredaren om att en länsgemensam lågröskelverksamhet kan vara ett sätt att möta målgruppens komplexa behov under förutsättning att arbetet görs långsiktigt. Det ska vara lätt att söka hjälp och det uppsökande arbetet bör förstärkas. Förvaltningen ställer sig positiv till att socialtjänsten kan tillsätta en ansvarig samordnare som upprättar en individuell plan som tas fram i en tvärprofessionell arbetsgrupp, samt erbjuda en stödperson under hela genomförandet av planen. Utredaren lämnar förslag om att socialnämnden ska kunna ansöka om ett tillfälligt uppehållstillstånd för att få tid att genomföra en individuell plan för den enskilde. Förvaltningen håller med om att det är lämpligt då risken annars är stor att den enskilde åter hamnar i en liknande

situation. Förvaltningen anser att det är rimligt att kommuner, som ansvarar för upprättande och genomförande av individuella handlingsplaner för att lämna utnyttjande och utsatthet, ska kunna ansöka om ersättning av statliga medel för kostnaderna. Likaså är det rimligt att kommuner och regioner kan söka utvecklingsmedel för att utveckla arbetsformer för arbetet i lågtröskelverksamheter. Förvaltningen anser också att det är angeläget att ansvaret för målgruppen tydliggörs genom ändring i lagstiftningen.

Sexuellt utnyttjande i pornografiska syften – våldsutsatthet som behöver synliggörs

Förvaltningen instämmer med utredaren om att kunskapsnivån behöver höjas avseende våld och övergrepp och angående vad som är brottsligt vid produktion och distribution av pornografi, samt om sexuellt nyttjande i pornografiskt syfte, liksom målgruppsanpassad information och stöd till de identifierade riskgrupperna. Kunskapsstöd för yrkesverksamma inom skola, socialtjänst, vård och polis, samt utvecklingsmedel för att höja kompetens och förstärka samverkan är också angeläget för att möta behoven. Förvaltningen delar utredarens uppfattning om att sexuellt utnyttjande i pornografiska syften bör ingå i det brotts- och våldsförebyggande arbetet, bland annat genom uppsökande socialt arbete på internet.

Barnrätts- och jämlikhetsperspektiv

Förvaltningen bedömer att utredningen i hög grad beaktat både barnrättsperspektivet och vuxnas utsatthet i ett jämlikhetsperspektiv. Utredaren har tagit särskild hänsyn till grupper som har hög risk att utsättas för utnyttjande av olika slag.

Lee Orberson
stadsdelsdirektör
Hägersten-Älvsjö
stadsdelsförvaltning

Yvonne Kokkola
Avdelningschef
Hägersten-Älvsjö
stadsdelsförvaltning

Bilagor

1. Ut ur utsatthet (SOU 2023:97)
2. Sexuellt utnyttjande i pornografiska syften – våldsutsatthet som behöver synliggöras (SOU 2023:98)

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Lee Orberson, stadsdelsdirektör	2024-03-14
Yvonne Kokkola, avdelningschef	2024-03-14